

Sociale verkiezingen 1987 :

Kaderleden verzwakken traditionele vakbonden

---

door Guy TEGENBOS,

Journalist bij *De Standaard*.

★

Van 1 tot 19 april 1987 hadden in België voor de tiende keer sociale verkiezingen plaats. Die lieten aan de werknemers van zo'n 3.000 grotere bedrijven (meer dan 100 werknemers) toe vertegenwoordigers te kiezen voor Ondernemingsraden. Aan de werknemers van meer dan 5.000 bedrijven (met meer dan 50 personeelsleden) boden ze de kans te stemmen voor de samenstelling van een Comité voor veiligheid, gezondheid en verfraaiing van de werkplaatsen (verder kortweg Comité veiligheid genoemd).

In de ondernemingsraadverkiezingen zagen alle traditionele vakbonden, zowel het ABVV als het ACV en de ACLVB, hun stemmenpercentages dalen in vergelijking met de verkiezingen van 1983 (tabel I). Dat is het rechtstreeks gevolg van de nieuwe wetgeving die de centrumrechtse regering invoerde en die het monopolie (« triopolie ») van de drie vakbonden om kandidaten voor te dragen doorbrak voor de nieuw opgerichte kiescolleges voor kaderleden. Kaderleden konden in 1987 voor aparte kaderkandidaten stemmen, en niet alleen de drie vakbonden maar ook de « onafhankelijke » Nationale Confederatie van het Kaderpersoneel (NCK) konden daarvoor kandidatenlijsten indienen. Zelfs ad-hoc-groeperingen van kaderleden van een bepaald bedrijf konden onder bepaalde voorwaarden kandidaten voordragen op zgn. Individuele kaderlijsten (verder aangeduid als IL), ook wel bedrijfsgebonden lijsten of huislijsten genoemd.

Mocht die vernieuwing niet doorgevoerd geweest zijn, had het ACV wellicht opnieuw zijn positie versterkt ten nadele van het ABVV. Die trend is al sinds 1958 aan de gang (met een kleine hapering in 1963) maar werd in 1983 bruusk afgebroken zoals blijkt uit tabel I. De uitslagen van de verkiezingen voor de Comités veiligheid, waar de kaderleden geen aparte vertegenwoordigers hebben en blijven mee stemmen met

TABEL I
Evolutie stemmenpercentages sociale verkiezingen 1954-1987
Ondernemingsraden

	ABVV	ACV	ACLVB	NCK	IV
1954	59,0	37,0	3,5		
1958	55,0	41,0	4,0		
1963	51,1	43,8	5,1		
1967	51,5	42,5	6,0		
1971	48,7	45,5	5,8		
1975	46,1	47,7	6,2		
1979	42,6	50,1	7,3		
1983	43,4	48,6	7,9		
1987	40,8	47,9	7,5	2,3	1,5

ABVV Algemeen Belgisch Vakverbond.
 ACV Algemeen Christelijk Vakverbond.
 ACLVB Algemene Centrale van de Liberale Vakbonden van België.
 NCK Nationale Confederatie van het Kaderpersoneel.
 IV Individuele (bedrijfsgebonden) kaderlijsten.

TABEL II
Evolutie stemmenpercentages sociale verkiezingen 1983-1987
Comités veiligheid

	ABVV	ACV	ACLVB
1983	43,9	47,7	8,4
1987	41,9	49,6	8,6

de andere bedienden, versterken het vermoeden dat zonder de « kaderoperatie » die trend ook in de Ondernemingsraden zou verder gezet zijn (tabel II).

De gestage versterking van het resultaat van het ACV (en ook van de ACLVB) en de geleidelijke verzwakking van het stemmenpercentage van het ABVV vertoont geen enkel parallellisme met de resultaten van de overeenkomstige politieke families tijdens de politieke verkiezingen in die periode. Dat leidt tot de (vast-)stelling dat « sociale verkiezingen sociale verkiezingen en geen politieke verkiezingen zijn », m.a.w. dat de werknemers tijdens die verkiezingen niet of slechts marginaal in functie van de politieke actualiteit stemmen maar stemmen voor concrete vakbondsafgevaardigden in hun concreet bedrijf.

De conclusies die het ABVV trok uit zijn eerder negatieve verkiezingsresultaten van 1987 bevestigen deze stelling. Het ABVV had vooraf gezegd dat de sociale verkiezingen ook een politiek karakter hadden (« Sukses voor het ABVV is een afkeuring van het regeringsbeleid van

Martens VI »)* maar besloot na april 1987 in de toekomst méér nadruk te leggen op het ondernemingsgebeuren, op de vorming van zijn afgevaardigden en op de concrete dienstverlening aan zijn leden. Ongepubliceerde enquêtes van de vakbonden hadden duidelijk gemaakt dat het ACV beduidend beter scoort op het vlak van de ledenservice dan het ABVV.

Vrij algemeen wordt aanvaard dat de sociale verkiezingen van 1983 — toen het ABVV won en het ACV verloor — een uitzondering vormen op deze regel. Deze verkiezingen hadden plaats op het ogenblik waarop de werknemers het scherpst de directe gevolgen van het inleveringsbeleid van de centrum-rechtse coalitie aanvoelden.

Spanningen.

De analyse van de uitslagen van de sociale verkiezingen wordt bemoeilijkt door meerdere factoren. In de eerste plaats door voortdurende wijzigingen in de wetgeving ; naast de reeds vermelde invoering van de aparte kiescolleges voor kaderleden, werden in 1987 een aantal ondernemingen vrijgesteld van het organiseren van sociale verkiezingen, daar waar tijdens de vorige verkiezingen het aantal ondernemingen telkens werd uitgebreid. Analyses worden in de tweede plaats bemoeilijkt doordat de gegevens pas laat en nooit geheel volledig beschikbaar komen. De gegevens van september 1987 omvatten slechts de resultaten van 98 à 99 % van de ondernemingen. De begeleidingscommissie, samengesteld uit de sociale partners, die de minister adviseert over de bekend te maken gegevens remt eerder de beschikbaarheid in plaats van deze te bevorderen. Die begeleidingscommissie remt bv. het opstellen van tabellen over de evolutie van de resultaten van de sociale verkiezingen zodat hiervoor eigen aanvullende berekeningen nodig zijn en interpretatiefouten kleine verschillen mogelijk maken.

De voor 1987 doorgevoerde wijzigingen in de sociale kieswetgeving zorgden overigens voor heel wat politieke en sociale spanningen vooraf.

Het vrijstellen van een aantal ondernemingen van het organiseren van sociale verkiezingen gebeurde op vraag van de werkgeversorganisaties die hierin vooral gesteund werden door de voor « deregulering » pleitende liberale meerderheidspartijen. Het zwaarst wegend argument van de werkgevers stelde dat de statistieken aantoonde dat heel wat werkgevers van groeiende bedrijven hun expansie stopzetten zodra ze de grens van 49 of 99 werknemers bereiken. Ze zouden dit doen om te vermijden de sociale overlegorganen te moeten oprichten (Comité veiligheid : vanaf 50 werknemers ; Ondernemingsraad : vanaf 100 werk-

* *De Standaard*, 1 april 1987.

nemers). Langdurige sociale en politieke discussies leidden uiteindelijk tot een politieke compromisbeslissing: de grens voor de oprichting van een Comité veiligheid bleef liggen op 50 werknemers maar ondernemingen die onder de grens van 50 zakten, zouden niet langer verplicht worden dit Comité te behouden. De grens van 100 werknemers voor de oprichting van een Ondernemingsraad bleef ook behouden maar bedrijven waarvan het personeelsbestand daalt tot minder dan 100 maar meer dan 50, moeten geen Ondernemingsraad meer behouden; het Comité veiligheid neemt dan de functies van de Ondernemingsraad over.

Het verzet van de vakbonden (inzonderheid van het ACV) hiertegen verzwakte toen werkgevers en vakbonden in de schaduw van de onderhandelingen over een centraal akkoord voor 1987-1988 in stilte een gentlemen-agreement sloten over de verdere bescherming (tegen « willekeurig ontslag ») van de vakbondsvertegenwoordigers die in die bedrijven hun mandaat en hun bescherming zouden verliezen ingevolge deze wetswijziging.

Deze wetswijziging zorgde, samen met de globale sociaal-economische en bedrijfseconomische trends (o.a. de trend tot KMO-izing, tot het opsplitsen van grotere bedrijven in afzonderlijke kleine eenheden) voor een daling van het aantal in profit-bedrijven te verkiezen Comité's veiligheid met een 600 eenheden.

Een andere wijziging in de wetgeving (het van toepassing worden van het syndicaal statuut van de overheidsdiensten) zorgde voor de verdwijning van een 100-tal Comité's veiligheid in openbare diensten.

Het aantal bedrijven dat een Ondernemingsraad moet oprichten verminderde niet noemenswaardig in 1987.

Het aantal werknemers dat kon deelnemen aan verkiezingen voor een Comité veiligheid daalde van 1,287 miljoen tot 1,215 miljoen (— 72.000). Het aantal werknemers dat kon deelnemen aan verkiezingen voor een Ondernemingsraad steeg lichtjes, met 16.000 eenheden (van 1,064 miljoen tot 1,080 miljoen).

Het invoeren van aparte kiescolleges voor kaderleden en het doorbreken van het triopolie van de traditionele vakbonden zorgde echter voor de meeste discussies.

De aparte vertegenwoordiging van de kaderleden — maar dan vooral op het vlak van de Nationale Arbeidsraad (NAR) — werd al jaren gevraagd door de « onafhankelijke » Nationale Confederatie van het Kaderpersoneel (NCK) die zich afzette tegen de drie « politieke » vakbonden aan wie ze vooral de hoge fiscale en parafiscale druk op de kaderleden verweet. In 1983 riep de NCK de kaderleden zelfs op tot een boycot van de sociale verkiezingen.

Aanvankelijk was de NCK niet geïnteresseerd in de opname van afzonderlijke kadervertegenwoordigers in de ondernemingsraden. De confederatie pleitte voor afzonderlijke kaderraden in de bedrijven. Minister van Arbeid Hansenne eiste evenwel een « test » vóór hij de opname van de NCK in de NAR in overweging wou nemen; dat bracht de NCK ertoe deel te nemen aan de ondernemingsraadverkiezingen in 1987.

Participatie.

Vooraleer over te gaan tot een gedetailleerde analyse van de resultaten van de sociale verkiezingen, is het nuttig de betekenis ervan te relativiseren.

Lang niet alle werknemers kunnen deelnemen aan de sociale verkiezingen. Dat is voorbehouden aan *actieve* werknemers van *grotere particuliere* bedrijven uit de profit- en de non-profit-sector. De 400.000 werklozen, de tienduizenden loopbaanonderbrekers, de 100.000 bruggepensioneerde werknemers, de 1 miljoen omvattende groep van werknemers van bedrijven met minder dan 50 werknemers, en 600.000 van de 800.000 werknemers die tewerk gesteld zijn of rechtstreeks betaald worden door de overheid kunnen geen syndicale vertegenwoordigers kiezen.

Verder moet opgemerkt worden dat de deelname aan de sociale verkiezingen van de kiesgerechtigden ook in 1987 verder verminderde. In 1963 nam ongeveer 70 % van de kiesgerechtigden deel aan de verkiezingen. In de « gouden jaren » zestig liep dit percentage op tot bijna 80 %. Maar sinds 1975 daalt de participatiegraad.

In 1983 bedroeg de participatiegraad nog 70 % voor de Ondernemingsraden en 65 % voor de Comités veiligheid. In 1987 daalden deze cijfers verder tot resp. 67 % en 64 %. In de non-profit-sector ligt de participatiegraad biezonder laag: hij bedraagt 40 % voor de Ondernemingsraden en ongeveer 36 % voor de Comités veiligheid.

In de profit-sector ligt de participatie onder de werklieden (83 %) hoger dan onder de bedienden (72 %) en onder de kaderleden (68 %); in de non-profit-sector nemen de kaders het meest deel aan de verkiezingen (51 %), gevolgd door de bedienden (45 %) en de werklieden (39 %).

Tabel III toont aan dat er regionaal ook verschillen in participatie merkbaar zijn. In Brussel participeren kaders en andere bedienden méér dan gemiddeld, terwijl de arbeiders er minder dan gemiddeld aan de verkiezingen deelnemen. De Waalse cijfers liggen over heel de lijn hoger dan de nationale gemiddelden. In Vlaanderen maken vooral de arbeiders en ook, maar in mindere mate, de bedienden, méér dan gemiddeld gebruik van hun kiesrecht; de Vlaamse kaderleden scoren beduidend minder dan gemiddeld.

TABEL III

**Participatiegraad per gewest voor arbeiders, bedienden en kaderleden
(Ondernemingsraden ; profit-sector) ***

	<i>Arbeiders</i>	<i>Bedienden</i>	<i>Kaderleden</i>
Vlaanderen	85	71	63
Wallonië	85	76	75
Brussel	66	72	68
Nationaal	83	72	68

* Jonge werknemers en gemengde kiescolleges worden hier buiten beschouwing gelaten.

TABEL IV

Evolutie aantal kandidaten 1983-1987

	<i>ABVV</i>	<i>ACV</i>	<i>AGLVB</i>	<i>NCK</i>	<i>IL</i>	<i>Totaal kandidaten</i>	<i>Aantal mandaten</i>	<i>Aantal kandidaten per mandaat</i>
Ondernemingsraden								
1983	21.011	25.465	6.302	—	—	52.778	19.156	2,76
1987	19.410	24.028	5.475	586	772	50.271	19.991	2,51
Comités veiligheid								
1983	29.549	35.054	8.242			72.845	31.510	2,31
1987	24.974	30.065	6.239			61.278	28.064	2,18

Uit tabel IV blijkt overigens dat ook de zgn. passieve participatie, het zich kandidaat stellen bij de sociale verkiezingen, afneemt. Het aantal kandidaten voor de Ondernemingsraden lag in 1987 een 2.500 eenheden lager dan in 1983 ; voor de Comités veiligheid bedroeg het verschil zelfs meer dan 11.000 eenheden. Het aantal kandidaten per mandaat daalde eveneens : van 2,76 naar 2,51 voor de Ondernemingsraden en van 2,31 naar 2,18 voor de Comités veiligheid.

Kaders.

In 1987 konden de kaderleden van bedrijven met minstens 100 werknemers en minstens 15 kaderleden voor het eerst hun eigen vertegenwoordigers kiezen in de ondernemingsraden. De kaderleden bleken ongeveer 8 % van het kiezerspubliek uit te maken (8,8 % in de profit-bedrijven, 4,5 % in de non-profit-bedrijven).

Het toelaten van de NCK-lijsten en van de zgn. individuele lijsten of huislijsten van kaderleden knaagde de stempercentages van de drie vakbonden af.

De vakbonden, waarvan de kaderlijsten maar 43,75 % van de kaderstemmen konden verzamelen, kunnen niet claimen echt representatief te zijn voor de kaderleden. De NCK die 34,06 % van de kaderstemmen behaalde en de individuele lijsten die 22,19 % van de kaderstemmen totaliseerden, kunnen dit echter evenmin.

De resultaten van de kaderlijsten verschillen sterk per regio, zo blijkt uit *tabel V*. In Brussel scoorden de vakbonden (47,25 %) en vooral het ABVV beter dan gemiddeld. In Wallonië behalen de individuele lijsten

TABEL V
Stemmenpercentages kaderlijsten 1987 (Ondernemingsraden)

		ABVV	ACV	ACLVB	Totaal vakbonden	NCK	IL
Profit-bedrijven	VLA	10,3	27,8	3,8	(41,9)	36,2	21,9
	WAL	15,1	14,9	3,0	(33,0)	37,2	29,8
	BRU	15,5	25,4	5,9	(46,8)	35,2	18,0
	NAT	13,7	24,5	4,8	(43,0)	35,8	21,2
Non-profit-bedrijven	VLA	4,6	71,4	2,0	(78,0)	2,1	19,9
	WAL	9,3	32,5	—	(41,8)	10,4	47,7
	BRU	37,4	6,7	11,8	(55,9)	19,0	25,1
	NAT	17,5	32,1	4,2	(53,8)	11,5	34,8
Totaal	VLA	10,0	29,9	3,7	(43,6)	34,6	21,8
	WAL	14,1	18,2	2,4	(34,6)	32,2	33,2
	BRU	16,5	24,6	6,2	(47,3)	34,4	18,3
	NAT	14,0	25,0	4,7	(43,7)	34,1	22,2

betere resultaten. De Vlaamse cijfers sluiten nauw aan bij de nationale gemiddelden. Het ACV scoort in Vlaanderen beter dan op nationaal vlak.

In de non-profit-sector halen de vakbonden de meerderheid van de kaderstemmen (53,74 %); de NCK scoort erg zwak in die sector.

Globale resultaten.

Tabel VI laat zien dat de stempercentages van de drie vakbonden achteruit gingen in de ondernemingsraadverkiezingen, ten voordele van de NCK-lijsten en de zgn. individuele kaderlijsten. Deze achteruitgang is het sterkst bij het ABVV. Door het minder sterke verlies van het ACV in de profit-sector, herwint deze vakbond de positie van grootste vakbond die het in 1979 behaalde in de profit-sector maar in 1983 alweer moest afstaan.

De resultaten van de verkiezingen voor de Comités veiligheid, eveneens vervat in *tabel VI*, geven een licht verlies te zien voor het ABVV, een status-quo voor het ACV en een lichte winst voor de ACLVB. De

TABEL VI

Evolutie stemmenpercentages sociale verkiezingen 1983-1987

		ABVV	ACV	ACLVB	NCK	IL
<i>Ondernemingsraden</i>						
Profit-bedrijven	1983	46,2	46,0	7,8		
	1987	43,5	44,8	7,6	2,6	1,5
Non-profit-bedrijven	1983	18,8	72,1	9,1		
	1987	21,7	69,6	6,9	0,5	1,4
Totaal	1983	43,4	48,6	7,9		
	1987	40,8	47,9	7,5	2,3	1,5

		ABVV	ACV	ACLVB
<i>Comités veiligheid</i>				
Profit-bedrijven	1983	45,2	46,6	8,2
	1987	44,6	46,6	8,8
Non-profit-bedrijven	1983	35,5	55,1	9,4
	1987	21,4	71,8	6,9
Totaal	1983	43,9	47,7	8,4
	1987	41,9	49,6	8,6

cijfers van de verkiezingen voor de Comités veiligheid laten vermoeden welke de evolutie van de ondernemingsraadverkiezingen zou geweest zijn zonder de invoering van de aparte kiescolleges voor de kaderleden. Het overwicht van het ACV zou er wellicht weer groter geworden zijn. De gevolgen van de wetwijzigingen m.b.t. de Comités veiligheid maken deze conclusie echter enigszins wankel. Het aantal te verkiezen Comités daalde immers sterk; in het 100-tal Comités veiligheid in de openbare diensten dat wegviel behaalde het ABVV in 1983 een meerderheid van ruim 70 % van de stemmen; dergelijke gegevens maken vergelijkingen uiteraard erg moeilijk.

Tabel VII toont aan dat de evolutie van de stemmenpercentages in de ondernemingsraadverkiezingen in de profit-sector erg verschillend ligt per bedrijfstak. In sommige sectoren neemt het ACV de leidende positie van het ABVV over, in andere neemt het ABVV deze positie over van het ACV. In sommige sectoren gaan aanzienlijke verschuivingen in de verkiezingsresultaten gepaard met aanzienlijke veranderingen in het aantal kiesgerechtigde werknemers; dat is b.v. het geval in de ijzernijverheid waar het ABVV bijna 15 procentpunten verliest; dat gaat gepaard met een halvering van het aantal kiesgerechtigden. In andere sectoren (petroleumnijverheid en -handel, banken, handelsluchtvaart) houden de grote verliezen van de traditionele vakbonden duidelijk verband met het hoge percentage kaderleden onder het personeel.

TABEL VII

Selectie van bedrijfstakken uit de profit-sector
 waarvan de resultaten van de ondernemingsraadverkiezingen van 1987
 opmerkelijk afwijken van die van 1983

		ABVV	ACV	ACLVB	NCK	IL
Mijnen	1983	48,7	50,7	6,6		
	1987	45,6	42,2	11,6	0,5	0,2
IJzernijverheid	1983	64,6	31,0	4,4		
	1987	50,8	36,1	9,3	3,1	0,6
Fabrimetal	1983	45,4	46,4	8,2		
	1987	46,1	43,7	6,5	2,6	1,2
Garagebedrijf	1983	44,9	49,3	5,8		
	1987	39,0	49,9	9,4	1,2	0,7
Ceramiek en steenbakkerij	1983	49,8	44,7	5,5		
	1987	58,1	38,6	2,7	0,6	0,0
Petroleumnijverheid en -handel	1983	46,5	46,3	7,2		
	1987	35,6	43,0	6,1	13,5	1,8
Papier en karton	1983	48,6	43,0	8,3		
	1987	44,6	45,2	8,3	0,8	1,2
Grafische sector	1983	49,5	41,2	4,3		
	1987	44,5	47,1	7,3	0,2	0,9
Tabak	1983	45,3	48,8	5,9		
	1987	49,1	45,3	4,2	1,4	0,0
Aanvullend werklieden	1983	53,0	38,4	8,6		
	1987	41,4	47,1	7,4	2,7	1,4
Hotelwezen	1983	43,6	51,7	4,8		
	1987	51,0	42,7	6,3	0,0	0,0
Spektakel	1983	100,0	0,0	0,0		
	1987	36,9	41,9	9,4	2,3	9,5
Banken	1983	37,3	47,4	15,4		
	1987	31,8	44,7	12,1	9,7	1,7
Handelsluchtvaart	1983	47,1	30,2	22,7		
	1987	37,4	30,0	22,6	10,1	0,0

Deze aanzienlijke sectoriële verschillen vormen een bijkomende ondersteuning van de stelling dat « sociale verkiezingen sociale verkiezingen zijn en geen politieke verkiezingen ».

Tabel VIII geeft de stemevoluties weer van de ondernemingsraadverkiezingen per gewest. Voor de profit-sector geldt de regel dat de sterkste vakbond het meest verliest : het ABVV in Wallonië en in Brussel (zodanig dat het ACV in Brussel zelfs de sterkste vakbond wordt in de profit-sector), en het ACV in Vlaanderen.

TABEL VIII

Evolutie stemmenpercentages per gewest 1983-1987 : Ondernemingsraden

			ABVV	ACV	ACLVB	NCK	IL	
Profit-bedrijven	VLA	1983	40,0	51,5	8,5			
		1987	39,5	49,6	8,4	1,6	0,9	
	WAL	1983	59,7	36,5	3,8			
		1987	56,4	36,1	4,0	1,9	1,5	
	BRU	1983	46,1	43,0	10,9			
		1987	39,8	42,5	9,3	5,5	2,8	
	NAT	1983	46,2	46,0	7,8			
		1987	43,5	44,8	7,6	2,6	1,5	
	Non-profit-bedrijven	VLA	1983	9,0	87,1	3,9		
			1987	9,7	87,3	2,5	—	0,4
		WAL	1983	25,3	66,3	8,5		
			1987	24,5	64,2	8,0	0,6	2,7
BRU		1983	29,9	48,4	21,6			
		1987	39,9	45,0	13,2	1,1	1,4	
NAT		1983	18,8	72,1	9,1			
		1987	21,7	69,6	6,9	0,5	1,4	

In Brussel is de verschuiving naar de NCK-lijsten en naar de zgn. Individuele kaderlijsten het grootst ; in Vlaanderen is deze verschuiving kleiner dan nationaal.

Voor de non-profit-sector geldt de regel dat de grootste vakbond meteen de grootste verliezer is. Opmerkelijk is de grote winst (10 procentpunten) die het ABVV boekt in de Brusselse non-profit-sector. Ook in Vlaanderen versterkt het ABVV zijn positie in de non-profit-sector maar het overwicht van het ACV (87 %) blijft er overweldigend.

Tabel IX ten slotte geeft de evolutie van de stemmenpercentages weer van arbeiders en bedienden.

TABEL IX

Evolutie stemmenpercentages arbeiders-bedienden (Ondernemingsraden)
1983-1987

			ABVV	ACV	ACLVB	
Arbeiders	VLA	1983	41,9	49,0	9,1	
		1987	42,6	48,0	9,4	
	WAL	1983	62,9	33,9	3,2	
		1987	61,2	34,7	4,1	
	BRU	1983	50,4	41,7	7,9	
		1987	48,9	42,6	8,5	
	NAT	1983	49,1	44,2	6,7	
		1987	48,0	44,0	8,0	
	Bedienden	VLA	1983	29,7	62,8	7,5
			1987	29,6	63,2	7,2
WAL		1983	49,3	46,3	4,4	
		1987	46,9	47,9	5,2	
BRU		1983	43,0	43,8	13,2	
		1987	42,2	47,3	10,5	
NAT		1983	38,9	52,3	8,8	
		1987	37,7	54,2	8,1	

Onder de arbeiders verzwakt de positie van ABVV en ACV ten voordele van de liberale bond. Het ABVV behoudt zijn overwicht in deze groep, alleszins in Wallonië en Brussel.

Onder de bedienden versterkte het ACV in 1987 zijn dominante positie ten nadele van ABVV en ACLVB.

In Vlaanderen verzwakt het overwicht van het ACV onder de arbeiders; het vergroot er zijn overwicht onder de bedienden. In Wallonië verzwakt de dominante positie van het ABVV onder de arbeiders lichtjes; de socialistische bond moest in Wallonië het vaandel van de sterkste vakbond onder de bedienden overdragen aan het ACV.

In Brussel verliest het ABVV onder arbeiders én bedienden. Het ACV wint onder arbeiders en bedienden en versterkt zelfs zijn nipt overwicht op het ABVV onder de bedienden. De liberale bond wint onder de Brusselse arbeiders maar verliest aanzienlijk terrein onder de Brusselse bedienden.

Besluit.

Het invoeren van aparte kiescolleges voor kaderleden en het toelaten van NCK- en Individuele kaderlijsten heeft de kaarten van de sociale

verkiezingen in 1987 dooreen geschud. Door het doorbreken van het monopolie (triopolie) van de drie vakbonden, verloren deze alledrie stemmen. Globaal genomen verloor het ABVV het meest. Het ACV versterkt zijn positie van grootste vakbond hierdoor. De regionale machtsverschillen blijven evenwel behouden.

De uiteenlopende trends die bij een nadere analyse van de verkiezingsresultaten blijken, bevestigen de stelling dat de invloed van de politieke actualiteit op de sociale verkiezingen niet erg groot is.

Summary : Social elections 1987 : the influence of the trade unions is diminished because of the drawing impact of the executive staff.

In 1987 the centre-right coalition was able to break through partially the triopoly of the three trade unions — the christian ACV, the socialist ABVV en the liberal ACLVB — by admitting to the four-yearly social elections separate lists of candidates for the members of the executive staffs.

As a result of this, the position of the three unions weakened. The decline was most strongly felt by the ABVV ; the socialist union lost 2.6 %. The minor loss of 0.7 % enabled the christian ACV to regain its position as the strongest Belgian union, a position which was taken for the first time in 1979 and was lost again in the elections of 1983.

After the recent social elections, neither the unions (43.7 %), nor the « independent » National Confederation of the Executive Staff Members (34.1 %), nor the individual lists of the members of the executive staffs (22.2 %) can claim to be « the representator » of the members of the executive staffs.

Through the analysis of the 1987 results, it is found once more that social elections are little affected by political events. The results of the social elections are in no way correlated to the results of the political elections.

